

2016 • SEPTEMBER

MARIËNBURG

JAAR 33 • 04

MAGAZINE

VAN EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN

FAALT DE PAUS?

HET GEBED DES HEREN OP DE WIP

EEN VERKENNING VAN HET GELOFSMOERAS

HERBESTEMMING VAN EEN DORPSPASTORIE

KATHOLIEK IN NOORD-OOST POLEN

GRAFFITI: VRESELIJK OF BIJZONDER

COL OF ON

MARIËNBURG MAGAZINE
IS EEN UITGAVE VAN DE
GELIJKNAMIGE VERENIGING
VAN KRITISCH KATHOLIEKEN EN
VERSCHIJNT VIJFMAAL PER JAAR.
EERDER HEETTE DIT BLAD
'NIEUWSBRIEF' EN 'MV-NU'.
OVERNAME VAN ARTIKELEN
IS TOEGESTAAN MITS VOORAF-
GAAND CONTACT MET DE
REDACTIE.

© 2016 MARIËNBURG
ISSN1878-8734

WEBSITE

www.marienburgvereniging.nl

REDACTIE

red.-secre. en eindredacteur:

Lambert van Gelder

redacteuren:

Leon Goertz

Ad Krijnen

Leo Le Large

Jacques van Leeuwen

Arthur van Tongeren

REDACTIE-ADRES

Per post: Archipelstraat 286,
6524 LR Nijmegen

Per e-mail: redactie@marienburgvereniging.nl

VORMGEVING

N-ything Design, Boxmeer

Druk

Bek maakt communicatie, Veghel

LIDMAATSCHAP / ABONNEE

Het lidmaatschap van de vereniging bedraagt
€ 35,- per jaar; daarbij is het abonnement
op 'Mariënburg Magazine' inbegrepen.

Abonnement zonder lidmaatschap € 25,- per
jaar.

Losse nummers € 5,-. Aanmelden bij het
secretariaat of via de website.

IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68;

BIC code : NLRABO2U.

De Mariënburgvereniging is ANBI erkend.

Betaling via automatische incasso heeft de
voorkeur.

BESTUUR MARIËNBURG

Harrie van den Akker, voorzitter,
06-48590171

Julia van Wel, secretaris, 06-21294252

Ed Schreurs, penningmeester, 0499-376480

Michel Besnard, lid, 040-2810073

E-mail: bestuur@marienburgvereniging.nl

SECRETARIAAT

Postbus 675-3800 AR Amersfoort

Tel. 033-4690070

E-mail:

secretariaat@marienburgvereniging.nl

04

GEKNOEI AAN HET GEBED DES HEREN

LAMBERT VAN GELDER

07

MARIËNBURG EN DE DE-ESCALATIE

HARRIE VAN DEN AKKER

08

FAALT DE PAUS?

BERT LAYENDECKER

11

GINY WIERENGA:

“IK BEN EEN GEZEGEND MENS”

LIDY VERDEGAAL

14

HERBESTEMMING VAN EEN
DORPSPASTORIE

MATHIAS BECKER

16

VRESELIJK, AL DIE GRAFFITI...

LEO LE LARGE

20

KATHOLIEK IN NOORD-OOST POLEN

AD KRIJNEN

23

LEZERS SCHRIJVEN MEE

24

EEN VERKENNING VAN HET
GELOOFSMOERAS

LEON GOERTZ

EN DE COLUMNS

10 Erik Jurgens: Kerk en afbraak

18 Huub Schumacher: Voor wie de reli-bazaar bizar is

27 Leon Goertz: Superisme

ILLUSIE EN FANTASIE

Aanmelden voor deelname aan de **Reli-bazaar** gaat het gemakkelijkst via www.marienburgvereniging.nl

De toegangsprijs is € 25.-, daarbij is een lunch inbegrepen.

Ter voorbereiding op deze reli-bazaar kan men geschikt deelnemen aan de studiedag, die de Vereniging tot Vernieuwing van het Ambt in de R.-K. Kerk (GOP) organiseert op 12 oktober in Den Bosch. De dag wordt geleid door de theoloog Jozef Wissink, die daarbij uitgaat van de vraag: "De toekomst van geloof en kerk – wat is de kern?"

Deelnameprijs € 20.--, er is beperkte plaatsruimte.

Aanmelden via e-mailadres annievandervelden@kpnmail.nl

BESTUUR EN REDACTIE VRAGEN AAN ALLEN DIE DIT LEZEN OM:
– FAMILIE, VRIENDEN EN KENNISSEN TE WIJZEN OP HET BESTAAN VAN MARIËNBURG MAGAZINE EN HEN TE ENTHOUSIASMEREN OM EEN ABONNEMENT TE NEMEN;
– ADRESSEN VAN KANDIDATEN VOOR TOEZENDING VAN EEN PROEFNUMMER AAN HET SECRETARIAAT DOOR TE GEVEN;
– ADRESSEN DOOR TE GEVEN VAN DEGENEN AAN WIE MEN EEN GESCHENKABONNEMENT WIL GEVEN.

Het volgende nummer verschijnt half december. Bijdragen uiterlijk half november aan het redactie-adres.

Geloven we in een illusie, en is er geen toekomst meer voor God en geloof in Nederland? Dat is de veelomvattende vraag die eind volgende maand (29 okt.) zal hangen boven een mega-workshop die **Mariënburg** organiseert in Utrecht. De workshop is verdeeld in tientallen geloofshopjes onder leiding van liefst drieëntwintig gelovende deskundigen. Het dient een reli-bazaar te worden, zeggen de organisatoren, een supergeloofsmarkt dus.

Er komen veel vragen aan de orde die met het geloof van doen hebben. Bijvoorbeeld: kunnen we in een gesecculariseerde samenleving nog wel een gelovig christen zijn? Wat is de toekomst van het geloof van christenen en hun religieus en kerkelijk leven? Zijn we meer kloosterganger dan kerkganger? En is er nog oecumene?

Het heeft ruim een halve eeuw moeten duren voordat het verschijnsel 'geloven' op de conferentietafels begint te belanden. De start werd indertijd gegeven door het Tweede Vaticaans Concilie, maar na de sluiting daarvan is de kerkleiding gewoon blijven vasthouden aan de traditionele geloofsitems. Die werden soms alleen maar wat opgewarmd, op enkele opvallende conclusies na (Kerk als Volk Gods, liturgie in de volkstaal bijv.). Maar de aloude geloofs'waarheden' bleven overeind, daaraan werd niet getornd. Waren ook de theologen te goedgelovig of durfden ze uit lijfsbehoud niet de vragen te stellen die nu tijdens de reli-bazaar op tafel moeten komen?

Vragen, zoals in het begin van deze inleiding genoemd, moeten niet verzanden in een brave vergoelijkende uitleg, maar dienen een eenentwintigste-eeuws standpunt te krijgen. Redacteur Leon Goertz doet op bladzijde 24 een voorzichtige poging. In de volgende jaargang kan **Mariënburg Magazine** daaraan nog wel eens enkele artikelen meer wijden. Die draaien dan om vragen als: wanneer onze religie ons verplicht om dingen voor waar aan te nemen (dus te geloven) die we niet snappen en die niemand ons kan uitleggen, wat doen we daar dan nog mee?

Mijn gelovige achterneef kwam onlangs met een andersoortige vraag. Nadat hij in zijn krant had gelezen dat Museum Naturalis in Leiden het bijna complete skelet van een Tyrannosaurus Rex in huis had gehaald, was hij gestruikeld over het bijbelvers: "God maakte alle soorten in het wild levende dieren, al het vee en alles wat op de aardbodem rondkruipt. En God zag dat het goed was." (Genesis 1: 25). Heeft God allemaal van die monstrueuze kolossen gemaakt? De uitleg van mijn neef: 'God zag dat het niet goed was en dacht: dat kan beter, en hij heeft die hele beestenboel in één klap vernietigd met een reuze brok asteroïde. De schrijvers van het scheppingsverhaal zeggen hier niks over, want die hadden hier niet genoeg fantasie voor.' Moet je om te geloven vooral fantasie hebben?

RED
ACTIE
IE
INFO.

HET ONZE VADER HEEFT BETER VERDIEND

VANAF DE EERSTE ADVENTSZONDAG (27 NOVEMBER A.S.) GAAN ROOMS-KATHOLIEKEN IN NEDERLAND EN BELGIË HET ONZE VADER IN EEN NIEUWE VERTALING UITSPREKEN. DEZE VERSIE WORDT IN BEIDE LANDEN TEGELIJK GEÏNTRUCED. HET MERENDEEL ERVAN IS ALLANG BEKEND EN WORDT ZO VAAK OPGEZEGD DAT VELEN HET VAN BUITEN KENNEN. MAAR ER ZIJN ENKELE WOORDEN VERANDERD EN DAT ZAL NOG WEL DE NODIGE HOBELS OPLEVEREN, WANNEER IN EEN KERKDIENTST DIT GEBED DES HEREN GEZAMENLIJK WORDT OPGEZEGD. EN GEZIEN HET VOORTDUREND SCHAARSER WORDENDE KERKBEZOEK KAN DAT NOG WEL EEN TIJDJE ZO DOORGAAN.

Decennialang is door kerkgeleerden gediscussieerd over de juiste versie van het bekendste gebed uit de christelijke traditie. Al sinds de eerste eeuw van het christendom heeft men de woorden van Christus uit de evangelies van Matteüs (6:9-13) en Lukas (11:2-4) overgenomen als Gebed des Heren "dat de Heer ons zelf heeft geleerd". Sindsdien is dit Onze Vader in ruim 1800 talen vertaald. De recente Nederlandse vertaling met slechts enkele veranderde woorden telt daarbij nauwelijks mee. Doordat de Nederlandse en Vlaamse woordkeuze verschilden, waren er twee katholieke versies in het Nederlands in omloop. Een speciale, gezamenlijke commissie is nu tot een nieuwe vertaling gekomen. Bisschop Jan Liesen van Breda liet namens de Nederlandse bisschoppenconferentie weten dat "de bisschoppen begrijpen dat het niet gemakkelijk is voor sommige gelovigen van de oude vertrouwde versie van het Onze Vader over te gaan naar de nieuwe vertaling".

IDENTIEKE TEKSTEN Sinds 1979 bestond het *Altaarmissaal van de Nederlandse Kerkprovincie*. Daarin stond een oecumenische tekst van het Onze Vader. Alle pogingen om bij de liturgievernieuwing na het Tweede Vaticaans Concilie ook een gezamenlijke Nederlands-Vlaamse vertaling van het Onze Vader te realiseren, waren gestrand. In 2001 werd door het Vaticaan, met de vertaalinstructie *Liturgiam authenticam*, een herziening van de vertaling van de liturgische boeken voorgeschreven. Omdat het boek uit 1979 sinds 2004 uitverkocht was, werd dit voorschrift aangegrepen als een kans om nu één groot-Nederlandse tekst te maken.

Er werd maar gezwegen over het feit, dat het de bedoeling van het Vaticaan was om op basis van de aloude Latijnse tekst over de hele wereld weer min of meer identieke nationale liturgie-teksten te krijgen. De tijd van de Oosterhuizen, de Jongeriussen en dergelijken moest maar eens afgesloten worden. Daarom luidde de instructie: de vertaling moet zo dicht mogelijk bij het Latijn blijven. En ook moest voor hetzelfde taalgebied eenzelfde tekst gemaakt

worden. Er kwam dus een 'gemengde' Nederlands-Vlaamse vertaalcommissie, die in 2009 door het Vaticaan werd goedgekeurd. Het is te hopen dat die sindsdien meer gedaan heeft dan het Onze Vader vertalen. Het is een langdurige procedure en de autoriteiten kunnen nog niet zeggen wanneer er een vernieuwd missaal komt. Het lijkt maar het beste dat, nu de kerken dramatisch leeglopen, de kleine zelfstandige geloofsgemeenschappen hun eigen liturgie gewoon voortzetten, inclusief het aloude Onze Vader. Op het moment dat een nieuw altaarmissaal het licht ziet, zijn de meeste kerken wel 'aan de eredienst onttrokken'. De tijd van die "ene, heilige apostolische kerk" is voorbij.

GEHEUGENSTEUN In dit blad is al enkele keren aandacht besteed aan de tekstwijzigingen bij de vertaling van het Onze Vader (2014, nrs 2 en 4). Nu door de kerkprovincie geplastificeerde kaartjes in de vorm van een boekenlegger verspreid worden als geheugensteun voor de nieuwe tekst, is het zinnig om de toenmalige recensies kort samen te vatten. Wie de vetgedrukte regels achter elkaar leest, heeft daarmee de hele vernieuwde tekst.

Onze Vader, Is het verstandig God als een man aan te spreken? Veel vrouwen zullen daar niet blij mee zijn.
die in de hemel zijt, Waarom eigenlijk het ouderwetse 'zijt'? Is dat deftiger dan gewoon 'U bent'?
uw naam worde geheiligd, ook 'worde' is weer zo'n ouderwetse werkwoordsvorm en er komen er nog twee:
uw rijk kome, **uw wil geschiede**, 'kome' en 'geschiede': voorbijgevoerde vormen in de trant van 'gelieve hier geen fietsen te plaatsen'; het begrip 'rijk' past niet in een democratische omgeving.
op aarde zoals in de hemel. Hebben we er eigenlijk weet

van hoe het er in die hemel aan toe gaat?

Geef ons heden ons dagelijks brood Dit is een koloniserende formulering, want hoe moet dat bijv. in Aziatische landen: 'onze dagelijkse rijst'?

en vergeef ons onze schulden, Je kunt wel iemand een fout vergeven, maar schuld(en) niet. Dit is verkeerd gebruikt Nederlands. Schuld wordt kwijtgescholden.

zoals ook wij vergeven Bij het vergeven van schulden kan God een voorbeeld nemen aan ons, namelijk 'zoals wij dat doen'. Een nogal brutale bewering!

aan onze schuldenaren Iets vergeven "aan" iemand is ook verkeerd: het woordje 'aan' hoort hier niet. En dan weer zo'n antiek woord: 'schuldenaren'; en bestaan er geen 'schuldenaressen'?

en breng ons niet in beproeving Hierover is lang gediscussieerd. Tot nu toe stond er 'in bekoring', maar men vond dat God de mens toch niet in bekoring kan brengen. Daarom nu 'in beproeving' brengen: God kan een beproeving toelaten, maar liever niet, vraagt het gebed. Ook internationaal is met deze zin geworsteld. De Duitse vertaling luidt: "laat ons niet in bekoring raken", in het Frans: "laat ons niet in de beproeving vallen", Italiaans: "laat ons, in geval van bekoring, niet in de steek".

maar verlos ons van het kwade.

ONGELUKKIG PRODUCT Een van de Vaticaanse voorschriften voor de vernieuwde vertaling van het Gebed des Heren was,

Met toestemming van de redactie van dagblad Trouw en van de auteur, Pieter Geenen, herhaalt 'Mariënborg Magazine' hier onder dankzegging de strip die eerder verscheen in het dagblad van 2 mei 2016.

Het lijkt maar het beste dat, nu de kerken dramatisch leeglopen, de kleine zelfstandige geloofsgemeenschappen hun eigen liturgie gewoon voortzetten, inclusief het aloude Onze Vader.

dat voor hetzelfde taalgebied dezelfde tekst moest gemaakt worden. Dus voor Nederland en Vlaanderen één tekst. Dat is dan nu gebeurd, maar misschien is het daarom wel, dat het zo'n ongelukkig product is geworden. De vertalers en ook de bisschoppen zelf hadden dat Vaticaanse voorschrift gewoon moeten weigeren. Het is immers een bekend feit, dat beide talen behoorlijk van elkaar verschillen. In het verleden is dat meermalen gebleken, wanneer Nederlandse tijdschriften (bijv. De Nieuwe Eeuw, De Linie, Opzij, De Bazuin) probeerden Vlaamse abonnees te werven. Het is nooit gelukt. En de Vlaming Anthony Liekens heeft in een *Vlaams Woordenboek* 27700 Vlaamse woorden bijeengebracht die niet als standaard-Nederlands kunnen gelden.

Er worden dan wel geheugenkaartjes verspreid, maar wie gaat die gebruiken? De enkele tientallen oude gelovigen die nog in de kerk komen? Wie de vermindering van het kerkbezoek enigszins heeft gevolgd, mag zeggen dat globaal het merendeel van de katholieken in de leeftijd van 20 tot 50 jaar, na hun kerkverlating, het Onze Vader al aardig vergeten is. De opgroeiende jeugd heeft, in school en gezin, er al helemaal nauwelijks van gehoord. Het Onze Vader raakt in de vergetelheid; het heeft beter verdiend. ●

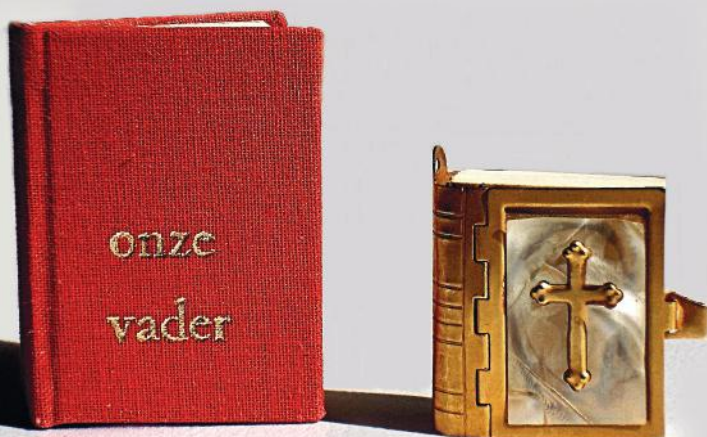
MINI

ONZE VADERS

Van tijd tot tijd gaan christelijke verenigingen of particulieren op het missionarispad. Zij laten dan handzame boekjes met evangelische teksten drukken en gaan er soms ook mee langs de deuren. Bij die teksten heeft het Onze Vader vaak de voorkeur.

bladzijdjes zijn de vier evangeliën in het Engels afgedrukt, met daarin ook het Onze Vader.

De foto toont twee van die 'mini-Onze Vaders'. Het rode boekje meet 38x53 millimeter, heeft 33 bladzijden waarop het Onze Vader in 33 verschillende talen staat afgedrukt. Het andere boekje heeft een goudkleurige kaft (van koper!) met een paarlemoeren kruis, met een kliksluiting (rechts) en (boven) een oogje voor een kettinkje, zodat het om het om de hals gedragen kan worden. Het meet 26x33 millimeter. Op 222

MARIËNBURG EN DE-ESCALATIE

‘Wir sind Kirche’ is de naam van een oecumenische (volks) beweging in Duitsland die in 1995 startte nadat een oproep aan de r.-k. kerk tot vernieuwing door 2,3 miljoen mensen in Oostenrijk, Duitsland en Zuid-Tirol was ondertekend. ‘Wir sind Kirche’ organiseert nog steeds grote, druk bezochte bijeenkomsten waar mensen ervaren dat zij deel uitmaken van een toekomstgerichte beweging die hoopt op en werkt aan ruimte voor een eigentijdse geloofsbeleving en aan een open, uitnodigende kerk. Het motto ‘Wir sind Kirche’ getuigt van optimisme en zelfbewustzijn!

‘Wir sind Kirche’ inspireert mij om ook de Mariënburchvereniging in die richting te leiden: niet stilstaan bij en mopperen over wat er ‘mis’ ging in het verleden, niet berusten in het idee dat onze vereniging tot uitsterven gedoemd is, maar vol enthousiasme werken aan nieuwe eigentijdse vormen van geloven en kerk-zijn. Ik denk dat er met deze paus en met de nieuwe bisschop van Den Bosch nu volop kansen zijn – meer dan in het verleden! We moeten dit moment niet laten voorbijgaan.

Op 9 april ben ik door de ledenvergadering tot Mariënburchvoorzitter gekozen op basis van een ambitie zoals ik die hierboven nog eens heb weergegeven. Intussen ben ik gesprekken begonnen met voorzitters van lokale geloofsgemeenschappen om die ambitie te delen en bondgenoten te zoeken. Opvallend is hoe verschillend al die groepen en gemeenschappen zijn in ontstaansgeschiedenis en vieringen. Ik vrees dat die versnippering de vernieuwing van de kerk(en) niet dichterbij brengt en de ruimte voor eigentijdse vormen van liturgie en diaconie niet vergroot. Ik wil bezien of Mariënburch voor meer verbinding kan zorgen om zo de geloofsbeleving van zoveel weldenkende mensen te versterken.

Die verbinding wil Mariënburch onder andere tot stand brengen door grote evenementen te organiseren, in de stijl van de manifestatie ‘1000 stemmen zingen Oosterhuis’ in 2014 in Eindhoven. Zo is er op 29 oktober a.s. een reli-bazaar in Utrecht en zal er op 30 december een manifestatie met veel zang zijn in Den Bosch waar Huub Oosterhuis en bisschop Gerard de Korte terugblikken op vijftig jaar katholieke kerk in Nederland na het Pastoraal Concilie. Mariënburch hoopt dat van dergelijke bijeenkomsten bezieling en bemoediging uit zullen gaan. Ook aan diaconie – na het congres

in het najaar van 2015 – wil Mariënburch ruim aandacht blijven besteden.

Met mijn medebestuurslid Michel Besnard ben ik onlangs ook op bezoek geweest bij bisschop De Korte. Het gesprek van bijna anderhalf uur was informatief en constructief, met prikkelende en spannende discussiepunten. Bij zijn installatie als bisschop van Den Bosch heeft De Korte verwezen naar de traditionele veelkleurigheid van de katholieke kerk en de wens uitgesproken

iets te willen doen aan de verdeeldheid in zijn bisdom. Hij vertelde dat hij inmiddels contact heeft gehad met verschillende geloofsgemeenschappen in Brabant, die buiten de kerk zijn geraakt. Hij benadrukte dat wij elkaar “niet de maat moeten willen nemen”. Bisschop en Mariënburch hebben afgesproken te willen streven naar de-escalatie van de verhoudingen die op tal van plaatsen nogal gespannen zijn, en met elkaar in gesprek te blijven. ●

*Ik denk dat er met deze paus en met
de nieuwe bisschop van Den Bosch nu
volop kansen zijn – meer dan in het
verleden! We moeten dit moment niet
laten voorbijgaan.*

HARRIE VAN DEN AKKER

VOORZITTER MARIËNBURCHVERENIGING

TEKST

BERT LAEYENDECKER

FAALT DE PAUS?

PAUS FRANCISCUS HEEFT BIJ KRITISCHE KATHOLIEKEN EEN GEMENGDE PERS. ZIJN OPEN OPTREDEN EN ZORG VOOR DE ARMEN WORDEN GEWAARDEERD EN DE ENCYCLIEK **LAUDATO SI'** WORDT ALGEMEEN GEPREZEN. DE SYNODE OVER HUIWELIJK EN GEZIN HAD ECHTER EEN MAGER RESULTAAT, GROTE VRAAGSTUKKEN ALS DE POSITIE VAN DE VROUW, CELIBAAT EN GESCHIEDEN KATHOLIEKEN ZIJN NOG LANG NIET 'GEREGELD' EN CONCRETE VORDERINGEN ZIJN ER WEINIG. KORTOM, DE VERWACHTINGEN WAREN HOOG MAAR HET VALT TOCH TEGEN. IS DAT TERECHT?

Vaak wordt onderschat hoeveel tijd fundamentele veranderingen, zoals de sociale wetgeving, de afschaffing van de slavernij of de emancipatie van de vrouw hebben gekost. Wat cultureel diep geworteld is, valt niet in enkele generaties te veranderen, maar vraagt “krachtig en geduldig boren in hard hout”, zoals de Duitse socioloog Max Weber het omschreef. Dat geldt ook, in mindere mate maar toch, voor grote mondiale organisaties. De R.-K. Kerk is er zo een, met ruim een miljard leden (de Europese Unie telt iets meer dan de helft) en een heel bijzondere, met diep gewortelde overtuigingen en normen en een scherpe machtsverdeling tussen de gewijde, hiërarchisch geordende elites en de niet-gewijde rest. En nog sacraal gelegitimeerd ook. Zo'n organisatie “met een volledig ontwikkelde hiërarchie, met een hecht bestand aan dogma's en voor alles met een doorgeorganiseerd scholingssysteem, valt niet te ontwortelen”, schreef Weber een eeuw geleden. In onze dagen is dat hechte bestand weliswaar zwaar in discussie en wordt hiërarchisch personeel schaars – zij het niet overall – maar de laatste officiële poging tot fundamentele verandering dateert van vijftig jaar terug (Tweede Vaticaans Concilie). Inmiddels hebben drie pausen het conservatieve bestel versterkt met op handhaving gerichte bisschopsbenoemingen.

PAUSELIJKE MACHT OVERSCHAT De macht van de paus binnen de organisatie wordt daartegenover overschat. Ook een absolute heerser is afhankelijk van medewerkers die relevante informatie aandragen, objectief advies kunnen geven en maatregelen (helpen) effectueren. Zij kunnen echter ook het tegengestelde doen. De wijze waarop pausen binnen het Vaticaan werden afgeschermd van 'detonerende stemmen' is een simpel voorbeeld. In elke niet-sacrale organisatie kan een krachtige chef een club van jaknikkers vormen die hem steunen. Die zijn er altijd te vinden. Ook de paus kan kardinalen van hun functie ontheffen.

Dat gebeurde recent ook met de extreem-conservatieve, Amerikaanse kardinaal Raymond Burke die een betekenisloze baan kreeg en het ontslag van de machtige, door velen in de curie incompetent geachte staatssecretaris, kardinaal Tarcisio Bertone – als vriend van Benedictus XVI voorheen onkwetsbaar. Maar voor vervanging moet de paus putten uit (hopelijk capabele maar) veelal conservatieve kandidaten die voor het overgrote deel door zijn voorgangers benoemd zijn.

En dan is ook nog de relatie tussen paus en curie ‘verstoord’. Hoe ernstig, valt te lezen in een recent boek van de Duitse journalist en vaticanist Andreas Englisch die sinds 1987 in Rome werkt: *Der Kämpfer im Vatikan* (München 2015) is zowel boeiend als onthutsend over de adderkluwen die het Vaticaan blijkt te zijn. Englisch beschikt over een uitgebreid netwerk van relaties met politieke en kerkelijke insiders, die wel tot een gesprek bereid zijn, althans anoniem en op afgezonderde plaatsen.

GRONDIG VERSTOORDE RELATIE Het is niet verbazingwekkend dat in dat boek citaten uit interviews voorkomen als “paus en curie haten elkaar”. Die lijken niet overdreven. Hun relatie was al vóór zijn verkiezing grondig verstoord. Paus Bergoglio kreeg nauwelijks afspraken met de curie; die beschouwde hem als een communist, achtte hem theologisch onder de maat en benoemde o.a. rectoren van universiteiten in zijn bisdom buiten hem om. Bovendien was hij – uiteraard – betrokken bij de CELAM, de (kritische) organisatie van alle Latijns-Amerikaanse bisschoppen, met haar door Benedictus XVI fel bestreden bevrijdingstheologie. Bergoglio was daarvan een aanhanger, zij het dat hij geweld afwees.

Niet alleen die behandeling heeft Bergoglio gekwetst. Als ‘bisschop van de armen’ ergerde hij zich ook aan de luxe en meer nog aan de arrogantie van de westerse kerk. Die kwam pregnant tot uiting in de rede van Benedictus op de vijfde meeting van de CELAM in Aparacida (2007). Daar stelde hij, dat de Latijns-Amerikaanse landen in hun religies in feite naar het licht van hun verlosser Christus hadden gezocht en dat de christelijke verkondiging nooit vervreemding van de precolumbiaanse culturen had bewerkstelligd. Hij zweeg echter over de ontelbare slachtoffers van geweld en meegebrachte ziekten. Tot een ‘mea culpa’ kwam het niet. Daarmee viel Benedictus terug achter Johannes Paulus II, de paus die zich al in 1999 voor deze dwang-christianisering verontschuldigd had. De rede riep woedende reacties op en heeft ook Bergoglio diep teleurgesteld.

VERRASSENDE PRESENTATIE Bergoglio wist dus heel goed

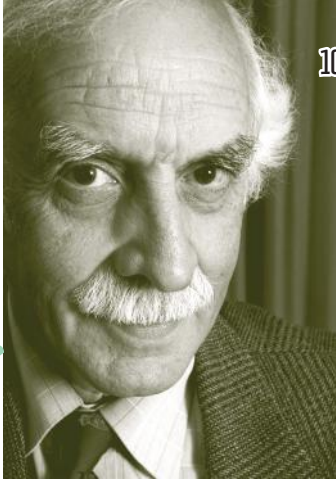
waar hij in 2013 terecht kwam en maakte zijn eigen positie ook direct duidelijk. Na zijn verkiezing, bij zijn toch al verrassende presentatie op het balkon, stonden niet, zoals gebruikelijk de kardinaal-vicaris van Rome en het hoofd van de ceremonieën naast hem, maar kardinaal Cláudio Hummes, oud-voorzitter van de CELAM, voorstander van de bevrijdingstheologie en in 2006 benoemd tot hoofd van de Congregatie voor de Clerus. Op weg naar Rome had deze toen in een interview gezegd dat hij zich een priesterschap zonder celibaat wel kon voorstellen. Bij aankomst op het vliegveld was hij naar paus Benedictus gedirigeerd, die hem tot ondertekening van een lofzang op het celibaat had gedwongen. Voor de curie had hij met deze bestraffing afgedaan. En nu stond hij op het balkon naast de nieuwe paus!

Uitdagender nog was Franciscus bij zijn eerste Angelusgebed. Hij prees uitvoerig een boek van de Duitse kardinaal Walter Kaspar die op het gebied van kerkopvatting recht tegenover Benedictus stond. Benedictus droomt van een perfecte kerk, die geheel beantwoordt aan Gods bedoelingen; daarom acht hij de regels ook absoluut verplichtend. Liever een kleine maar reine kerk dan een grote waarin mensen in zonde leven.

Kaspar ziet de kerk echter als mensenwerk waarin mensen falen. Maar hij komt dan ook, in tegenstelling tot Benedictus, uit de pastorale praktijk en pleit voor begrip voor persoonlijke situaties en pastorale zorg in plaats van veroordeling en bestraffing. Voor Benedictus is dat echter ‘niet katholiek’ en Kaspar wordt in de curie zelfs een protestant genoemd. Regels vormen, zo stelt een conservatieve functionaris, het skelet van de kerk; zij houden de kerk overeind, bepalen haar identiteit en moeten dus onaangetast blijven. Maar volgens Kaspar en Franciscus dienen regels om een gelukkig leven te kunnen verwekelijken; zij staan in dienst van de mensen.

FUNDAMENTELE OMZWAAI Het gaat hier om twee fundamenteel verschillende beschouwingswijzen van hetzelfde verschijnsel, in de wetenschapsleer paradigma’s genoemd. Ook een geïnterviewde curiefunctaris sprak van een paradigmawisseling maar vatte die als verderfelijk op omdat die tot een ‘andere kerk’ zou leiden. En dat nooit. In conservatieve kringen wordt dat zelfs als reden voor kerk-scheuring gezien.

Die functionaris had de klok horen luiden. Een paradigma, als stelsel van fundamentele opvattingen over de werkelijkheid, kan eeuwenlang vanzelfsprekend zijn maar door nieuwe ontdekkingen en maatschappelijke ontwikkelingen onder spanning komen te staan. Die roepen problemen op die binnen het bestaande paradigma onoplosbaar zijn. Dan

ERIC JURGENS

KERK EN AFBRAAK

We hebben het fysieke gebouw. We hebben het instituut, we hebben de werken, van de geest of van de hand. En we hebben het volk Gods, al dan niet onderweg. Wat bedoelen we dan precies als we 'kerk' zeggen? En hebben we al die begrippen kerk nodig om het verschijnsel te verklaren?

Op die laatste vraag is mijn antwoord positief. Een 'ecclesia' in het klassieke Grieks betekende volksvergadering, de christenheid nam het over voor 'kerkvolk'. Die vergadering bestaat uit mensen, die onderling enige vorm van structuur hebben, die laten zien waar zij voor staan, goede werken doen en teksten hebben geschapen, die hun tot leidraad zijn. En er zijn ruimtes nodig waar die mensen bijeenkomen om samen te vieren wat voor hen van waarde is, met rituelen, gewaden, gezang.

Het gebouw is een onlosmakelijk onderdeel van landschap en stadsgezicht van het Avondland. Juist ook in onze laaglandse vlakten, met op de einder die spits. Deze lijkt te zeggen: ik ben er, je bent niet alleen. Honderden kerken, zowel roomse als protestantse, verliezen in de komende jaren hun functie. Althans de functie van een ecclesia die ons roept. Maar die ruimtes kunnen nog zeer goed een plek blijven houden in wijk en dorp, met een gemeenschapsfunctie. De torenspits kan zijn samenbindende taak behouden, maar anders. Als dat kan, dan zou het mooi zijn.

Afbreken die handel, zo klinkt het liever in roomse kring, naar het lijkt. Gebruik van een kerkgebouw voor een ander doel zou een 'ontheiliging' zijn. Hoezo, een gebouw dat heilig is? Ja, want gezien vanuit de leer van de transsubstantiatie heeft God letterlijk in dat gebouw gewoond, in zijn tabernakel, maar woont hij nu dan ook in letterlijke zin in de monden en magen der kerkgangers totdat deze Spijze is verteerd? En vervolgens?

Het is heidens om een god te situeren in een gebouw, waar aan hem een eredienst wordt gewijd. Een gebouw kan dus niet 'ontheiligd' worden, het is nooit heilig geweest. Hooguit sacrosanct (mooi dubbelop!) omdat je daarheen kon vluchten als je vervolgd werd. Waar is God dan wel? Hij is daar waar mensen samen zijn in zijn naam. Zijn zij er niet meer, dan ook hij niet.

Maar die heidense opvatting van een heilig gebouw bepaalt wel de zienswijze van kerkelijke autoriteiten. Ontheiliging mag niet, als er geen passende bestemming is, dan maar afbreken. Dat de grond vervolgens veel meer waard kan zijn, zonder zo'n lastige kolos erop, die onderhoud vergt, is mooi meegenomen. Maak u vrienden met de onrechtvaardige mammon, toch? Dat een landschap of stadsgezicht zijn spitsen en daken gaat verliezen die soms eeuwen de samenhang onder de mensen hebben gehouden, daar trekken we ons niks van aan. Wij trekken ons wel terug op centrale plaatsen met de uitverkorenen, om de mis te vieren. Dit terwijl het andere volk Gods, verdreven uit zijn huis, moeizaam naar andere plekken zoekt voor zijn eredienst, of gewoon thuis blijft. Totdat ook de laatste kerk moet worden gesloopt. Zijn er dan nog die van voren af aan beginnen, sprinkhanen etend in de woestijn, maak recht de weg des Heren?

Alle gekheid terzijde, het is natuurlijk vreselijk, die teloorgang van ons kerkelijk cultureel erfgoed. Zolang onze bisschoppen die foute riedel over 'ontheiliging' preken, vrees ik dat het afbraak blijft in plaats van zinnig hergebruik. En dat ons erfgoed daarmee verloren gaat.

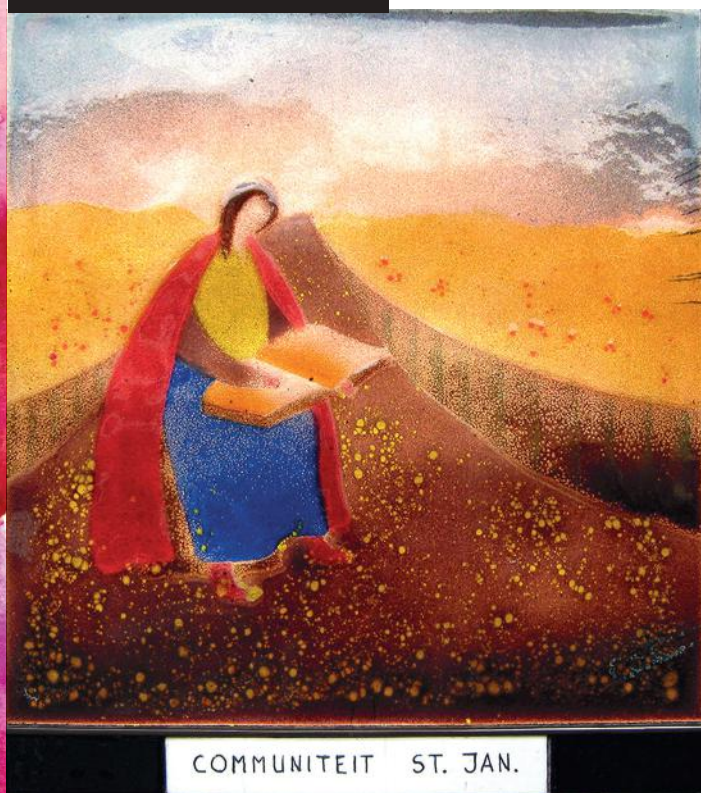
kan een nieuw paradigma zich opdringen.

Zo ging het bijvoorbeeld destijds bij de vervanging van het paradigma volgens hetwelk de zon om de aarde draaide. Door de ontwikkeling van de wetenschap kwam vast te staan dat de aarde om de zon draait en niet omgekeerd. Een nieuw paradigma dus, maar dat zoiets kan zich pas doorzetten als de aanhangers van het oude goddeels zijn uitgestorven. Fundamentele overtuigingen worden niet gemakkelijk verlaten.

Kortom, het oude paradigma met alles wat daartoe behoort, is zeer resistent, maar de kerkelijke problemen zijn zo groot dat daarbinnen geen oplossing meer gevonden kan worden. Ik denk echter dat Franciscus met zijn pleidooi voor o.a. tolerantie en barmhartigheid bijdraagt aan de verzwakking van bestaande regels en in ieder geval de centrale positie ervan relativeert. Daarmee wordt het paradigma verzwakt. Ook heeft hij de opvatting (van Benedictus) dat de R.-K. Kerk de enige heilsweg is, feitelijk al laten vallen. Maar een fundamentele omzwaai blijft een proces van lange adem. ●

DE AUTEUR IS OUD-HOOG-
LERAAR SOCIOLOGIE VAN DE
UNIVERSITEIT VAN LEIDEN.

INTERVIEW

COMMUNITEIT ST. JAN.

EEN RIJTESHUIS IN EEN DOORGAANDE STRAAT IN HET SOESTERKWARTIER IN AMERSFOORT, MET SINDS 1999 EEN BORDJE NAAST DE VOORDEUR “COMMUNITEIT ST. JAN”. DIT IS HET ONDERDAK VAN EEN KLEINE ZELFSTANDIGE RELIGIEUZE LEEFGEMEENSCHAP VAN AANVANKELIJK VIER, NU NOG TWEE, VROUWEN. EEN OPEN EN GASTVRIJ HUIS, DAT GEDEELD WORDT MET TELKENS ANDERE MENSEN EN WAARIN HET ZOEMT VAN DE ACTIVITEITEN. GINY WIERENGA (73) IS LID VAN DEZE COMMUNITEIT. ZIJ SPREEKT OVER HAAR LEVEN ALS RELIGIEUS VROEGER EN NU, OVER DE OPHEFFING VAN HAAR ST. HENRICUS-PAROCHIE EN OVER BIDDEN.

“Ik kom uit Uithuizen, van een boerderij die tussen het dorp en de Waddenzee ligt. Als ik daar ben, in het weidse Hogeland, voel ik dat daar mijn oorsprong ligt. Maar ik woon al sinds 1969 in Amersfoort en wil daar nooit meer weg. Na de mulo ging ik werken in een voogdij-internaat in Ootmarsum. Dit huis werd geleid door de Zusters van O.L. Vrouw van Amersfoort. Daar werd ik geraakt door het kloosterleven. In 1965 ben ik, op mijn 22ste, in Amersfoort ingetreden. Ondanks het feit dat de congregatie een onderwijscongregatie is, mocht ik toch na het noviciaat gaan werken in de gehandicaptenzorg. Dat heb ik tot aan mijn pensioen gedaan.”

GINY WIERENGA:

“IK BEN EEN GEZEGEND MENS”

COMMUNITEIT ST. JAN “Onze leefgemeenschap hier hebben wij de naam ‘Communititeit St. Jan’ gegeven; die naam hebben we meegenomen van ons vroegere huis. Daar woonde ik vanaf 1969 dertig jaar met aanvankelijk acht medezusters. We werden gevraagd vluchtelingen onderdak te verlenen. Ik werd geraakt door hun verhalen. Mijn visie m.b.t. vluchtelingen veranderde totaal. Ik herinner me nog heel goed uit de jaren tachtig een vader met drie dochttertjes uit Irak. Na bijna een jaar angstig wachten werd het gezin, vader moeder en vijf kinderen, weer herenigd op het station Amersfoort. Een prachtig moment.”

RELIGIEUS LEVEN “In 1998 waren we nog met vier zusters. We zijn gezamenlijk uitgetreden. Reden was een conflict met het bestuur van de congregatie. Wij hebben ons hart gevolgd, we konden voor ons gevoel niet anders. Het was een heftige tijd. We wilden als religieus blijven leven. Met financiële steun van de congregatie konden we met ons vieren in 1999 ons huidige huis betrekken. We zijn nu nog maar met zijn tweeën, Dinie van ‘t Erve (78) en ik. In 2002 overleed Lidy Brager, en Heleen Ransijn vertrok om haar eigen weg te volgen.

De ruimte die door het overlijden van Lidy en het vertrek

> INTERVIEW •

van Heleen in dit huis vrij kwam, stellen wij sindsdien beschikbaar voor mensen die tijdelijk geen onderdak hebben. We kiezen daar heel bewust voor. Ze worden bij ons geplaatst door het wijkteam of de diaconaal opbouwwerker, daar kunnen wij bij problemen dus ook op terugvallen. Het begon met een moeder met drie dochters uit Afghanistan die hier een paar jaar hebben gewoond. Dinie kende die mevrouw omdat ze haar Nederlandse les had gegeven.

Heel wat mensen hebben hier al 'gelogeerd': een man die uit zijn huis was gezet en twee weken in zijn auto had geslapen, een meisje met een baby van een paar maanden, een vrouw uit Senegal met een dochtertje. Wij delen met onze gasten onze keuken, onze badkamer en toilet. Maar we eten niet samen, zij hebben hun eigen huishoudinkje. Ze komen ook niet in onze kamers en in onze gebedsruimte. Vooral voor hun gevoel van eigenwaarde betalen zij ons een klein bedrag aan huur. De plaatsende instantie weet wat haalbaar is. Onze gasten weten dat ze altijd bij ons terecht kunnen voor een gesprek, de keuken blijkt daarvoor een ideale plek. Wij hebben op de zolder een gebedsruimte ingericht. Elke avond na de maaltijd zingen, bidden en mediteren wij daar. We gebruiken de liturgieboeken van de Augustinessen van Heemstede, die spreken ons aan."

PAROCHIECOÖRDINATOR "Naast mijn werk in de gehandicaptenzorg was ik vanaf de jaren zeventig actief binnen de parochie St. Henricus. Ik was onder meer voorganger, voorzitter van het liturgisch beraad, en parochiecoördinator. Vooral de liturgische kant boeide mij. Op 16 april 2014 is onze kerk verkocht aan de Russisch-orthodoxe parochie. Een heel moeilijk en pijnlijk proces voor de parochianen, dat ik als coördinator moest begeleiden. Nog steeds missen veel mensen de vieringen in de kerk en de gemeenschap. Toen de kerk aan de eredienst was onttrokken, is de inventaris geveild, ook de spullen die parochianen ooit hadden geschonken. In de monstrans waren gouden ringen te herkennen die mensen hadden gegeven om te laten omsmelten. Die monstrans is naar de H. Kruiskerk gegaan, het eucharistisch centrum. St. Henricus was de enige parochie in deze wijk. Veel mensen van de Henricus gaan nu niet meer naar de kerk. Na de viering dronken we altijd koffie. Op zondag kom je immers niet alleen voor de liturgie maar ook voor elkaar. Bij de verkoop heeft het parochiebestuur bedongen dat we nog vijf jaar elke woensdagochtend in de pastorie koffie kunnen drinken. Er komen dan altijd tussen de 15 en 20 mensen, voor hen is die woensdagochtend heel belangrijk. Ikzelf ben gevraagd om voorganger te worden in de St. Franciscus Xaveriuskerk aan 't Zand; dat was tot 1994 de omroepparochie. Thuis raken in een andere geloofsgemeen-

schap duurt een hele tijd, maar ik voel me daar nu fijn."

DE NIEUWE PAROCHIE "Op verzoek breng ik de communie bij mensen thuis. Ik steek kaarsen aan, we bidden samen en gaan samen te communie. Ik geef ook de ziekenzegen, dat is zo indrukwekkend. Ik nodig de familieleden uit om ook de ernstig zieke te zegenen: *'wil je je vader of opa zegenen, zeg er maar wat bij, het mag zachtjes en het mag hardop.'* Als ik dan naar huis fiets ben ik heel ontroerd. Wat ben ik toch een gezegend mens dat ik dit mag doen, denk ik dan. Ook vind ik het fijn om voor te gaan in uitvaartvieringen. In samenspraak met de familie probeer ik er een mooi afscheid van te maken."

HULPDIENST "Een jaar of zes geleden is de hulpdienst: *Heb je even voor mij?* door meerdere kerken in samenwerking met Ravelijn en Welzin in het Soesterkwartier opgezet. Het is een klussendienst voor mensen met een kleine beurs en vaak een klein netwerk. Met nog twee vrouwen coördineer ik dat. Er hoort ook een begeleidingspool en een oppaspool bij. Van de begeleidingspool wordt veel gebruik gemaakt. De aanvraag hiervoor komt meestal van Buurtzorg, zij signaleren dat iemand hulp nodig heeft voor begeleiding naar het ziekenhuis of bij bezoek aan een arts. We hebben ruim 20 vrijwilligers."

GESPREKSGROEPEN "In 2011 werd ik gevraagd gespreksleider te worden van de regionale credo-werkgroep, een van die groepen die in het kader van het credo-project van Mariënborg overal in het land werden opgericht. Die groep komt nog steeds elke zes weken bij elkaar in ons huis. Het is nu een leesgroep van negen mensen. We lezen theologische boeken en boeken over spiritualiteit. Daarnaast hebben we ook nog een oecumenische gespreksgroep van zeven ook jongere mensen, die eenmaal per maand bij elkaar komen. Om beurten brengen de deelnemers een korte tekst in. De laatste tijd ben ik veel bezig met de vraag wat bidden eigenlijk is. Voor mij is bidden meer dan vragen of danken."

Voor mij is bidden mij toevertrouwen. Ik voel me aan God toevertrouwd. Ik voel Gods nabijheid. Bij heftige gebeurtenissen in mijn leven, zoals het uittreden en de kerksluiting, heb ik me nooit door God verlaten gevoeld. Ook al wist ik soms niet hoe we verder moesten. Dan dacht ik altijd ik leg het in Uw hand. En het kwam goed.” ●

HERBESTEMMING

Hermine zou zo graag zien dat de Roma een plaats vinden in de moderne maatschappij.

Hermine Jinga-Roth v

VAN EEN D

OP HET EERSTE GEZICHT IS RUSCIORI IN ZEVENBURGEN EEN DORP ZOALS ER VEEL ZIJN IN ROEMENIË: 700 INWONERS, EEN KERK, EEN DORPSSCHOOL. EN EEN ONZICHTBARE GRENS TUSSEN TWEE WERELDEN: DE WERELD VAN DE ROEMENEN EN DIE VAN DE ROMA. ALLEEN DE GEBRUIKTE BENAMINGEN VERRADEN AL VEEL. WANT NATUURLIJK ZIJN DE ROMA OOK ROEMENEN.

En toch is hier iets dat anders is: 26 jonge Roma, die in Rusciori wonen, bezoeken vervolgonderwijs of leren een beroep. Zes meisjes en jongens blokken in het gymnasium. Veel volwassenen werken in de bouw, bewerken akkers of verdienen hun geld als vuilnismannen. Wel is het ook in Rusciori niet zo, dat Roemenen en Roma vrienden worden. Maar hier, nauwelijks 300 kilometer noordwestelijk van Boekarest, beweegt de minderheid zich met kleine stapjes naar het midden van de maatschappij.

Onlangs overlegden ambtenaren, vertegenwoordigers van de Roma en medewerkers van hulporganisaties over de vraag, hoe Roma-mensen te integreren. Op een gegeven moment stond de politiecommandant op en zei, dat er in de streek één enkel dorp was, waar zijn mensen al lang niet meer naartoe geroepen waren om conflicten tussen Roemenen en Roma te beslechten: Rusciori. “En weet u waardoor?” zo voegde hij daaraan toe. “Door die oude Saksische vrouw.”

Wat de politieman niet wist: de “oude Saksische vrouw” was eveneens in de zaal: Hermine Jinga-Roth, 75 jaar oud, het haar strak naar achteren gekamd, lacht fijntjes, als ze deze anekdote vertelt. “Hij werd een beetje rood”, zegt ze en spreekt de tong- daarbij even mooi uit als sprookjesvertelsters dat doen in luis- terboeken. Het gebeurt niet vaak, dat mensen haar engagement voor de Roma op waarde schatten. Zij en haar medewerk(st) ers bieden hulp bij huiswerk maken en het schrijven van sol- licitatiebrieven, zij organiseert middagmaaltijden, ondersteunt mensen bij hun bezoeken aan de overheid.

O R P S

PASTORIE

Het is op de kop af één uur, wanneer de klok voor de oude pastorie luidt en veertig kinderen naar de waterkranen rennen: handen wassen. Een beetje later zitten ze aan lange houten tafels en scheppen aardappelsoep op hun borden, bidden samen, pakken hun lepels en eten. De ogen van Hermine

Jinga-Roth gaan langs de rijen. Als een kind zijn lepel verkeerd vasthoudt, helpt zij daarbij. En als een kind “Domna” tegen haar zegt in plaats van “Doamna” (de juiste manier om een dame aan te spreken), verbetert zij dit. Zij laat het kind dan twee- of driemaal “Doamna” zeggen, totdat het woord goed vastzit.

Men zou Hermine Jinga-Roth als een strenge vrouw kunnen zien, als een opvoedster van de oude school. Maar dat is zij niet. Haar oplettende, maar liefdevolle manier van kijken herinnert eerder aan een goede fee. Een fee die nu opstaat, achter het kind gaat staan, haar handen op de schouders legt en zegt: “Lief kind, ga rechtop zitten, met je armen voor je borst. Alsof je twee vogeltjes onder je oksels hebt, die niet weg mogen vliegen”. Ook dat verschil tussen “Domna” en “Doamna” is niet zomaar een lettergreep. “Domna” is Roma-groepstaal, die stigmatiseert. “Goede manieren en taal zijn de sleutels voor deuren, die anders voor Roma vaak gesloten blijven”.

Geen minderheid in Zuidoost-Europa wordt zo systematisch buitengesloten als de Roma. “Honderdvijftig jaar geleden waren zij nog zogenaamde ‘robi’, dus slaven”, zegt Hermine. In 1856 werd de slavernij in Roemenië afgeschaft. De Roma werden van de boerderijen weggejaagd en begonnen te trekken. “Eeuwen van slavernij en verdreven worden zijn er de oorzaak van dat veel Roma bij de dag leven, niet verder plannen” zegt zij. Een soort mentaliteit van “carpe diem” (geniet de dag), die door buitenstaanders aan de ene kant geromantiseerd wordt, maar aan de andere kant als bewijs wordt aangevoerd voor de stelling dat de Roma zich niet kunnen aanpassen. “Zij zitten gevangen in een vicieuze cirkel van ontbrekende opleiding, werkloosheid en armoede”, aldus Jinga-Roth. De vraag zou nu moeten luiden of het verleden hun leven voor altijd moet bepalen. Dan wel of zij zich daarvan los kunnen maken.

Hermine zou zo graag zien dat de Roma een plaats vinden in de moderne maatschappij. Daarom heeft de gepensioneerde onderwijzeres een dagcentrum geopend. Middageten, hulp bij huiswerk, sport en spel: het aanbod wordt gedaan aan alle kinderen van het dorp, maar de ouders van de Roemeense kinderen zien niet graag dat hun kinderen spelen met de Roma. Dus komen nu juist alleen de Roma-kinderen.

Behalve Jinga-Roth werken twee Roemeense opvoedsters en vijf jonge vrijwilligers uit Duitsland voor het project, dat door de staat Roemenië en internationale donateurs wordt gefinancierd. De helpers uit Duitsland komen meestal direct na voltooiing van de middelbare school en blijven voor een ‘vrijwillig sociaal jaar’. Zodra zij een beetje Roemeens geleerd hebben, bezoeken zij de kinderen thuis en maken met hen de huiswerkopgaven.

Wie Roma wil helpen, moet er tegen kunnen dat vanuit

de Roma hindernissen worden opgeworpen. Zo kwam een moeder bij Hermine klagen: haar kinderen wilden nu voortaan iedere avond hun tanden poetsen. Een andere vertelde dat er thuis ruzie kwam: de vader had bij het eten zijn hoofd op zijn hand laten rusten. Waarop de zoon gezegd had: “Alleen dronkenlappen zitten zo aan tafel”. Zij merkt fijntjes op: “Misschien moet ik mezelf een beetje intomen”.

Wie Roma helpen wil, stoot altijd weer op mensen die zeggen dat men de Roma-cultuur niet verwoesten mag door gedwongen aanpassing. Hun taal, hun artistieke vakmanschap, hun muziek, hun danskunst moeten beschermd worden. “De cultuur wel”, zegt Jinga-Roth, “de armoede niet.”

En zij vertelt hoe het project ontstaan is. Het was in 1990, direct na het ineensstorten van de dictatuur van de voormalige dictator Ceaucescu. Hermine, toen directrice van de Duitse school in Boekarest, nam ontslag en huurde de leegstaande dorpspastorie in Rusciori. Zij opende een onderwijskinderkolonie. Tussen bossen, akkers en stallen stond ‘eco-sociale opvoeding’ op het program. Jinga-Roth noemde het: “De toekomst van Roemenië”. Het ging om respect voor de natuur, om de schoonheid van het eenvoudige leven en om basale kennis over planten en dieren. “Er waren kinderen bij, die dachten dat koeien lila zijn!”

Tijdens een wandeling door het dorp bezocht zij een Roma-familie. De kinderen waren alleen thuis. “Hebben jullie wat te eten?” vroeg ze. “Ja”, antwoordde het oudste kind en liet haar vijf gekookte aardappelen zien. Voor ieder kind één. Zij begreep dat slechts één deur verder dan haar huis echte honger heerste. Zij zamelde goederen in natura in voor de Roma, maar merkte dat dit niet voldoende was. Ze zegt: “Je moet hun geen vissen geven, je moet hen leren vissen”. Vanaf het jaar 2000 ging zij middageten en hulp bij huiswerk aanbieden in de dorpspastorie.

‘s Middags hebben de kinderen uit de vierde klas hier een feest. Ze hebben traditionele kleding aan en voeren Roma-dansen uit. Later zitten ze samen in een kring en op de vraag wat ze later graag willen worden, zegt een jongen “chauffeur”, een meisje zegt: “kokkin”. “Dan zullen jullie nog veel moeten leren”, reageert Hermine. Het meisje knikt. Jinga-Roth weet, dat veel leren alleen niet voldoende is. Maar het antwoord maakt haar toch duidelijk wat zij en het project bereikt hebben. Zij hebben een milieu geschapen waarbinnen moedige dromen hardop uitgesproken worden. Een Roma-meisje uit het dorp wil arts worden. Dat zou jaren geleden nog helemaal ondenkbaar geweest zijn. ●

©Publik-Forum/Mariënburg Magazine.

DIT ARTIKEL VERSCHEEN EERDER ONDER DE TITEL ‘MUTTER CIVILCOURAGE’ IN HET DUITSE TIJDSCHRIFT PUBLIK-FORUM, 24 JUNI 2016, NR. 12, BLZ. 22-23). NED. VERTALING: AD KRIJNEN.

TEKST

LEO LE LARGE

FOTO'S LAMBERT VAN GELDER,

ARTHUR VAN TONGEREN &

LEO LE LARGE

BIJ MIJ IN DE BUURT STAAT EEN PRACHTIG BRONZEN BEELD OP EEN HOGE SOKKEL. IEMAND SPOOT ONLANGS EEN VREEMD SOORT TEKEN OP DIE SOKKEL. EEN UITING VAN ONVREDE, KUNSTZINNIG GEDRAG IN EEN VRIJE SAMENLEVING OF VANDALISME? IN DE TEGENWOORDIGE MAATSCHAPPIJ IS GRAFFITI NIET MEER WEG TE DENKEN. OP MUREN, BRUGGEN, VIADUCTEN EN VOORAL OOK OP TREINEN. IS GRAFFITI EEN TEKEN VAN POLITIEK, MAATSCHAPPIJKRITIEK OF HEEFT HET MET RELIGIE TE MAKEN? IK BEKIJK AL DAT SPUITWERK MET WISSELENDE GEDACHTEN.

VRESELIJK, ^{AL} DIE GRAFFITI,
 OF JUUST BIJZONDER?

Graffiti schijnt van alle tijden te zijn hoewel het toen niet zo genoemd werd. In Egypte, Griekenland en het oude Rome en Pompeï zijn dit soort uitingen gevonden. De meest bekende is een in steen ingekraste tekening van een ezel aan het kruis. De tekst 'Alexamenos aanbidt zijn God' laat niets aan duidelijkheid over. Deze is gevonden op de Palatijn in Rome. Kennelijk zijn het vaak uitingen van onvrede met de bestaande situatie. Ook de Vikingen lieten ingekraste teksten achter. In zekere zin is Luther met zijn 95 stellingen, in 1517 bevestigd aan de deur van de slotkerk in Wittenberg, eveneens in deze reeks te noemen. Hij maakte op deze manier zijn kritiek op de Roomse Kerk in de openbare ruimte duidelijk.

GEURVLAGGEN

Bekend zijn de maatschappijkritische teksten, die al in 1968 bij de studentenopstand in Parijs overal verschenen. Later in de jaren zestig ontstonden in de getto's van New York tekeningen waarmee opstandige jongeren hun gevoelens uitten. Ze schilderden hun namen vooral op treinen, tot ongenoegen van andere bewoners door wie de graffitisten tot criminelen werden verklaard. Behalve als schreeuw van kritiek spuiten deze jeugdigen hun tags om zich bij een bepaalde groep te manifesteren en zich te onderscheiden van anderen. Een tag is een soort handtekening, die overal in een bepaald gebied wordt neergezet zoals honden via geurvlaggen hun territorium afbakenen. Sinds die jaren namen vele jongeren dit overal ter wereld over en door het gebruik van spuitbussen, die overal te krijgen zijn, werd het ook steeds gemakkelijker om met graffiti bezig te zijn. Omdat ze spuiten op elke plaats die

ze maar willen en bovendien op moeilijk toegankelijke plekken, fotografeerde de politie de tags en probeerde de makers te vinden en te straffen. Mijn zoon is destijds ook hierover verhoord op het politiebureau, maar hij had het niet gedaan. Het straatbeeld is jarenlang ontsierd geweest door nietsontziende opschriften. De opwinding van de jaren tachtig van dit soort graffiti is echter langzamerhand verdwenen. Wat blijft zijn de opschriften die in één zin, in één schreeuw een mening uiten. Heel duidelijk was dat vroeger in de tijd van de studentenopstanden in Parijs, nu is het vaak tegen de dreiging van vluchtelingen en tegen de islam. 'Weg met Allah', 'Weg met de Islam' en zo.

VEEL SOORTEN

In graffiti zijn veel soorten te onderscheiden. De kladderaars van het eerste uur hadden de smaak wel te pakken. Na het einde van de in het wild gespoten verf in losse vormen, die in veel steden voor verloedering en stadsvervuiling zorgden, werd het braver. Er ontstonden schilderijen, die kleurrijk en prachtig van compositie waren en die toch iets van de maatschappijkritiek lieten zien. De onderwerpen draaiden vaak om bekende thema's als politiek, economie, religie en seks. Er ontstond bovendien een regel om niet op kerken en monumentale gebouwen te werken en ook om niet over elkaars werk heen te spuiten. Vaak worden in steden bepaalde plekken aangewezen waar men graffiti vrijelijk kan aanbrengen.

Om verschillende redenen houden jongeren zich hiermee bezig. Bijvoorbeeld Vincent Huibers, die sinds 1989 met het graffiti-virus is besmet. Na veel boetes en klachten van boze buurtbewoners schildert hij nu in opdracht en geeft graffiti-workshops voor scholen als educatief element. Op veel plaatsen kun je zijn werkstukken bewonderen. Twee broers in Amsterdam – Wessel en Stein Koning – werken samen als graffiti-artiest. Ze maken muurschilderingen voor gemeenten, bedrijven en op schuttingen bij bouwplaatsen. De een heeft de Gerrit Rietveld Academie gedaan en de ander heeft een studie Sociaal Pedagogisch Werk voltooid. Samen werken ze met verstandelijk beperkte volwassenen.

Geert, een andere Graffiti-man, was al jaren bezig met tekenen en schilderen. Hij spuit op legale plaatsen. Hij heeft er veel plezier in en maakt vooral werk op plaatsen die voor iedereen te bezoeken zijn. Als een ander eroverheen spuit ziet hij dit als een uitdaging om zijn werk te verbeteren.

HUUB SCHUMACHER

VOOR WIE DE RELI- BAZAAR BIZAR IS...

Wij wonen in een boerderijtje onder aan een polderdijk. Verderop, de polder in, staat nog één boerengevalletje. Daar woont Johan, al meer dan 80 jaar oud, met z'n Annie. De zus van Annie, parmantig en vitaal, vliegt dagelijks met haar wagentje over de dijk ons huis voorbij om aldaar bij te springen in de huishouding. Begin dit jaar werd Annie getroffen door een hersenbloeding. Johan in paniek. De doffe ellende van ziekenhuisopname en verblijf in het verpleeghuis ving aan. Wat gelukkig voor Johan dat Annie's zus bijsprong waar ze maar kon!

Op een dag werd er boven op de dijk vóór ons huis hartstochtelijk geremd. De zus van Annie! Ze had mij blijkbaar gezien terwijl ik bezig was een aanhangwagentje met afvalhout te laden, bestemd voor het gemeentelijk afvalterrein. Met vaart ging het autoraampje naar beneden en ze riep: "Hé, paoter, as ge ginder in da verpleeghuis waar Annie leet, al die ellende ziet, dan vraagd' o-eigen toch af of er daarboven wel ene zit, vind' ok nie?" Het was geen retorische vraag; eerder een mededeling, en volgens mij ook nog een van beschuldigende aard; ze begon niet voor niets tegen mij met 'Hé, paoter'. Ze wist donders goed dat hier 'die lui van de kerk' woonden. En nou had ze 'zonne paoter' beet waarop ze zich kon afreageren. "Het is maar hoe je 't bekijkt", riep ik schuin tegen de dijk naar haar omhoog. Waar ik die woorden zo gauw vandaan haalde, wist ik ook niet, ze floepten er uit. "Ja, da vain ik ok", zei ze. En vrrroeoemmm... ze stooft er weer tussenuit.

Het had iets weg van een goedbedoelde wraakneming. Daar stond ik met m'n goede gedrag met de riek in de hand. Ik was beduusd; moest even bekomen. 'Het is maar hoe je het bekijkt', had ik gezegd. Vanuit háár uit gezien heeft ze het grootste gelijk van de wereld. Als je God je hele leven al bij je naar binnen geschoven gekregen hebt als de grote Fabrikant die alles, alles, alles, maakt, bedisselt en organiseert en tevens als grote Tovenaar die in een handomdraai toch zeker je eigen zus kan redden ... maar dat dan niet doet, dan vraag je je nog allicht af 'of er daarboven wel ene zit'...!

Eind oktober gaan wij als vrolijke, eigentijds denkende

Mariëburgers naar de reli-bazaar in Utrecht om in een zinderend aantal workshops van nieuwe godsbeelden te genieten als van nieuwe haring. Alleen ... de zus van Annie zal er niet zijn; ook niet haar legioenen andere zussen en broers. Voor haar en hen is zo'n bazaar bizar; wij begrijpen volgens hen nog altijd maar niet dat ermisschien wel geen God is als de vrouw van je zwager als een vaatdoek in het verpleeghuis ligt. Misschien moeten de workshops maar heel dicht bij het godsbeeld van de zus van Annie beginnen; dan is er voor ons én ook voor Annie wellicht iets gewonnen...

GRAFFITI ALS KUNST

In sommige gevallen zijn de tekeningen zo goed, dat men het ware kunstwerken kan noemen. Zo is er vanuit graffiti een kunstrichting ontstaan die in musea te bewonderen is. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de schilder die onder het pseudoniem Banksy actief is. Wikipedia zegt dat hij waarschijnlijk Robin Cunningham heet. Hij zou een in 1973 geboren Brit zijn, die in zijn werk politiek en humor combineert. Hij schildert op muren in allerlei steden waar het niet is toegestaan, terwijl hij ook werken aan musea verkoopt. Zijn werk wordt bewonderd om de zeer originele vondsten. Een terrorist, die een boeket gooit, is een goed voorbeeld van zijn werk. Daarnaast werkt hij bijvoorbeeld ook voor Greenpeace. Niet iedereen is blij met zijn kunstuitingen. De beschildering van de muur tussen Israël en de Palestijnse gebieden leverde veel kritiek op. Van een gehate muur maakt hij helaas een kunstwerk, zeggen Palestijnen. Een andere kunstenaar is Keith Haring (1959-1990). Als kind had hij al liefde voor het tekenen. Toen hij in New York een School of Art volgde, ontdekte hij de graffiti in de metro en maakte krijttekeningen op de lege billboards. Zo kreeg hij steeds

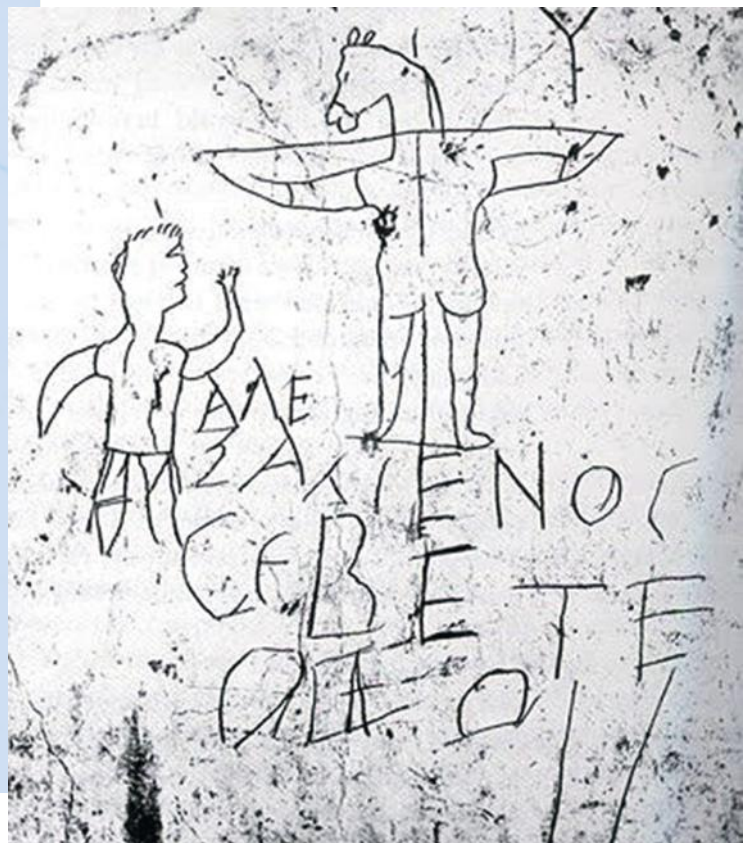
meer bekendheid. Hij neemt in zijn werk stelling tegen de uitwassen van het kapitalisme en zette zich in voor nucleaire ontwapening, milieubescherming, de strijd tegen aids en gelijke rechten voor iedereen. Zijn stijl wordt vooral gekenmerkt door abstracte figuren. In een museum vallen zijn werken op door hun grote afmetingen. Veel religieuze symbolen heeft hij in de schilderijen opgenomen. Hij is aan aids gestorven en bij zijn laatste werken is dat het hoofdthema.

Zowel Banksy als Keith Haring hebben in de samenleving met hun beeldtaal veel invloed gekregen. Hun ideeën, kritiek en commentaar in graffiti op de hedendaagse samenleving hebben ook weer veel volgelingen gekregen. Een nieuwe wereld is daarmee opengestaan met onontkoombare boodschappen. Een reeks graffiti met zulke boodschappen is afgebeeld op de achterzijde van dit nummer. ●

Graffiti zijn van alle eeuwen. In het bijbelse Oude Testament staat vermeld, dat koning Balshazzar van Babylonië een overwinning vierde met een groot diner. Plotseling verscheen er op de wand een hand die als een graffiti de woorden neerschreef: "mene, mene, tekel, ufarsin". Toen niemand dat snapte werd de profeet Daniël erbij gehaald die als uitleg gaf: (het koningschap) is gewogen en nagewogen, daarna beoordeeld en onder de maat bevonden. Nog diezelfde nacht werd Balshazzar door de vijand gedood. (Bijbelboek Daniël, 5: 24-28; schildering van Rembrandt)

De andere foto toont een in marmere ingekraste graffiti uit de vroeg-Romeinse tijd. Het is een spotprent op de nog jonge christelijke godsdienst. De tekst luidt: "Alexamenos aanbidt zijn god". Die god is afgebeeld als een gekruisigde met een ezelskop).

KATHOLIEK IN NOORDOOST-*Polen*

de dertiende eeuw geen emplooi meer hadden met het verplegen van gewonde kruisvaarders, kregen zij van paus Gregorius IX in 1234 de opdracht de gebieden vanaf de brede delta van de Weichsel oostwaarts in cultuur te brengen en de daar wonende Pruzzen te kerstenen. Zij kweten zich zo goed van hun taak, dat daar een uitgebreide eigen soevereine en welvarende staat ontstond. Ten tijde van de Reformatie werd de Orde luthers. De Duitse bovenlaag ging daarin mee, de Slavische bevolking bleef haar rooms-katholieke identiteit markeren door talloze veldkapellen en wegkruisen, ook tegenover het orthodoxe Oosten. Die staan er nog allemaal.

MACHTIG HANDELSGE- NOOTSCHAP

Van Lübeck tot Riga behoorden alle havensteden aan de Oostzee tot de Hanze. Dat was een machtig handelsgenootschap. Ook in Nederland waren verschillende Hanzesteden, bijv. Kampen en Zwolle. Onze schepen haalden ginds barnsteen, hout, huiden, vis, bont en pelzen. Maar je kon niet met lege schepen daarheen varen.

Die zouden te hoog op het water liggen, ten prooi aan weer en wind. Als ballast namen ze bakstenen mee. Wij hadden rivierklei genoeg. Daarom zie je in al die steden kerken, stadhuisen, admiraliteitskantoren enzovoort gebouwd in zogenaamde baksteengotiek. Architecten werden vaak aangeworven in Antwerpen of Amsterdam. Daarom waan je jezelf in deze steden vaak omringd door pakhuizen, grachtengordels en klokgevels als in Amsterdam.

ONLANGS KREEG IK VAN ONZE TWEDE DOCHTER DE UITNODIGING OM MET HAAR EEN WEEK DOOR NOORD-OOST-POLEN TE REIZEN. EEN GOEDE POOLSE VRIENDIN ZOU DE TRIP VOORBEREIDEN. HET WAS EEN OUDE AFSpraak DIE EEN AANTAL JAREN VOORUITGESCHOVEN WAS. MAAR NU GING HET ERVAN KOMEN. ONZE DOCHTER HEEFT ERVARING IN VELE BUITENLANDEN, HAAR VRIENDIN KENT DAT DEEL VAN POLEN HEEL GOED. WAT KAN EEN VADER NOG MEER WENSEN?

Zo kwamen wij in de stad Gdansk en de brede regio daaromheen, nader onderscheiden in het westelijke Kaszubië, het middendeel Ermland en het oostelijke bossen- en merengebied Mazurië. Het is een heel oud cultuurgebied. Toen de ridders van de Duitse Orde in

Stand- en borstbeelden, levensgrote portretten (met aureool) en plaquettes van Paus Johannes Paulus II sieren stads- en dorpspleinen, menige kerkmuur is daarmee getooid.

respectievelijk Duitse bestuurlijke elites. Daarbij waren ook veel katholieke priesters, zusters en broeders (bij de massaslachting van Wielka Piasnica in de bossen bij Wejherowo in Kaszubië gaat het om ruim 14.000 doden). Wat er aan Duitsers nog was, werd verdreven en vluchtte westwaarts. Na nog een Russische bezetting van 45 jaren kwam in 1989 eindelijk vrijheid, behalve voor de enclave rond Kaliningrad (Koningsbergen) die de Russen in 1945 als oorlogsbuit opeisten.

VREEMDE MACHTEN

Tegen deze achtergrond valt te begrijpen dat de mensen daar ook nu alles bezien en verklaren vanuit een historische achtergrond van eeuwen. Wanneer Brussel directieven voor de hele EU geeft, zeggen de Polen dat zij al eeuwenlang door vreemde machten gecommandeerd zijn en nu eindelijk zelf wel eens wat te zeggen willen hebben. Wanneer met EU-subsidie prachtige autosnelwegen worden aangelegd, vinden zij dit uitgestelde *Wiedergutmachung* van 1945, de Duitsers betalen immers een belangrijk deel van

.....

“DE VATICANSE POSTERIJEN GAVEN IN 1983 EEN POSTZEGEL UIT VAN PAUS WOJTYLA MET SCHUTZMANTEL DAARMEE ZETTEN ZIJ POLEN NATUURLIJK WEL OP HET VERKERDE BEEN.”

.....

Tot aan de tweede wereldoorlog was deze Duitse Ordensstaat een feodale staat, (Oost-)Pruisen, waar de landheer en het boerenfolk zich in wederzijdse afhankelijkheid en loyaliteit met elkaar verbonden wisten. Het leven was er zo slecht nog niet: door de Orde beveiligd tegenover de grote burens (Zweden, Russen, Polen) en met genoeg brood op de plank. In 1939 en 1945 richtten Duitsers en Russen grote slachtingen aan onder de Poolse,

de EU-begroting. Wanneer westerse bedrijven of particulieren daar vele hectares kopen en daarop moderne mega-bedrijven voor kippen of koeien vestigen, worden die ervaren als arrogante lieden die de domme Poolse boertjes wel eens even komen

laten zien hoe het moet.

De periode onder de Russen was een tijd van stilstand, van kolchozen en grootschalige planeconomie. Maar vanaf 1989 zijn de mensen zonder enige overgang

overvallen door het rauwe, ongebreidelde neoliberale kapitalisme. Dat is er niet zachtzinnig aan toegegaan. Het valt goed te begrijpen dat er een diep gevoelde allergie heerst voor vreemde besluiten en eisen. Uiteraard trekt dit alles op het platteland diepere sporen dan in de gemoderniseerde, meer kosmopolitische steden. De huidige regering steunt dan ook juist op dit platteland.

DEVOTIELE KERK

Ook de katholieke kerk is nog die van de jaren '50. Neem bijvoorbeeld Sacramentsdag. Moet men bij ons aan de jongere generaties uitleggen wat dit is, in Polen is het een vrije dag in het hele land. In dorpen en steden worden sacramentsprocessies gehouden, het baldakijn gedragen door dorpsnotabelen, de straten bestrooid met bloemblaadjes, de huizen versierd met religieuze symbolen, met halverwege een 'rustaltaar'. De greep van de kerk op het maatschappelijk leven is groot, te vergelijken met de situatie bij ons in de jaren '50. De hiërarchie steunt de huidige regering van harte. Want die legitimeert weer de gezonde, oude en vertrouwde waarden en patronen. Zo kan de hiërarchie eisen dat in de nieuwe abortuswet de rechtlijnige opvattingen van de katholieke leer onverkort worden overgenomen. Zo blijkt ook dat er in het hele land slechts enkele crematoria zijn. Begraven is de norm.

In het kerkelijk leven heerst de allergie voor nieuwere inzichten en praktijken. Het kerkelijk leven lijkt sterk devotioneel ingekleurd. De grote legitimaties worden hier geleverd door de heilige paus Karol Wojtyla (Johannes Paulus II). Stand- en borstbeelden, levensgrote portretten (met aureool) en plaquettes sieren stads- en dorpspleinen, menige kerkmuur is daarmee getooid. In de kerken en bij de winkeltjes of stalletjes met devotionalia wemelt het van zulke koopwaar.

Maar bij dit alles gaat men wel over grenzen heen. In de christelijke iconografie gelden conventies waaraan alle kunstenaars zich houden. Men staat immers altijd in een traditie van vormgeving en citeert daaruit. Zo niet in Polen. Alleen Maria, Jozef en Antonius van Padua mogen het Jezuskind op de arm dragen; niemand anders mag zo uitgebeeld worden. Tegen de zuidelijke muur van de Brigitekerk in Gdansk staat echter een levensgroot beeld van paus Wojtyla met het Jezuskind op de arm. Ook bestaat de gewoonte om Maria af te beelden als de zogeheten 'Schutzmantelmadonna': Maria beschermt onder haar mantel het hele kerkvolk, vrouwen en mannen, gewijd en ongewijd. Alleen Ursula mag ook zo afgebeeld worden, maar dat is nodig ter bescherming van haar maagden. De Vaticaanse posterijen gaven echter reeds in 1983 een postzegel uit van paus Wojtyla met Schutzmantel (*zie foto vorige blz.*);

daarmee zetten zij Polen natuurlijk wel op het verkeerde been. En de ergste overschrijding zag ik bij een veldkapel in Ermland. Maria was naar achteren geschoven, moest plaatsmaken voor het borstbeeld van paus Wojtyla (*zie foto vorige blz.*);

GOEDE OUDE WAARDEN

Maar met alle verering voor deze paus gaat men toch selectief tewerk. Alleen in het grote moderne Solidarnosc-museum in Gdansk worden de zeer terechte verdiensten van deze paus voor de mensenrechten, belichaamd in de rechtmatigheid van deze vakbond, genoemd en geprezen. In de gift-shop van het museum kan men pakjes met twee theezakjes kopen onder de koppen van paus Wojtyla en president Lech Walesa. (*zie foto vorige blz.*); In een devotionaliastalletje in het pelgrimsoord Swieta Lipka worden sterk antisemitische amuletten te koop aangeboden. Bij ons zou dit echt niet meer kunnen. Terwijl toch iedereen weet, dat juist paus Wojtyla zich intensief verzet heeft tegen het antisemitisme van de Polen. Dit alles verhindert de hiërarchie van Polen niet om paus Wojtyla te pas en te onpas in stelling te brengen ter vergroting van de legitimiteit van de huidige regering. Maar bij al diens nostalgie naar de goede oude waarden van Polen en Europa zou hij zich bij deze weinig toekomstbestendige kerkpolitiek toch niet zo thuis gevoeld hebben. ●

Per post of e-mail verwelkomt de redactie reacties en bijdragen van de lezers. Zij blijft evenwel het recht houden deze al dan niet of slechts gedeeltelijk te plaatsen. Plaatsing betekent niet per se dat de redactie met het geschrevene instemt. Ideale lengte: 200 à 300 woorden.

LEZERS SCHRIJVEN MEE

WAPENVERKOOP NOODZAAK

In de uitgave van februari 2016 heeft u het artikel opgenomen "Nederland in de internationale wapenhandel" waarvan de teneur luidt, dat wapenhandel verkeerde handel is. Dit is althans de mening van de schrijver die ondertekent als onderzoeker bij 'Stop de wapenhandel', een kleine (zelfbenoemde?) organisatie.

Het is goed recht hierover een afwijkende mening te hebben. Echter de zaken worden wel erg vanuit een eenzijdig standpunt gezien. De pauselijke encycliek 'Gaudium et spes' erkent wel degelijk het recht op zelfverdediging bij aanvallen op vredelievende staten. En dat lukt niet met speren en stokken in deze tijd. En hoe wil deze "Stop de wapenwedloop" de IS bestrijden? Met investeringen in onderwijs en duurzame ontwikkeling?? M.i. ben je dan toch bepaald niet met de werkelijkheid bezig.

De Nederlandse Krijgsmacht kan alleen maar effectief opereren bij inzet van handhaving van de internationale rechtsorde, mits goed bewapend. Met trots en voldoening heb ik een jaar voor de VN mogen dienen in het Midden-Oosten en als beroepsofficier mij ingezet voor vrede in Europa. Daar zijn wapens bij nodig. Wapenverkoop blijft een noodzaak.

Dit te ontkennen is je hoofd in het zand stoppen en grievend voor al diegenen die in die industrie werken of vanuit hun legitieme beroep uitgerust zijn met wapens. Het verbaast mij daarom dat de redactie dit artikel zonder commentaar geplaatst heeft. Even het 'kritische' vergeten?

A.G.C. Kok, Doorn
Kolonel der Mariniers bd

WAARDERING

Namens het bestuur van de vereniging Studiekring Drewermann Nederland (SDN) spreek ik zijn waardering uit voor de mooie recensie van Ad Krijnen over 'Keerpunten', het nieuwe boek

van Eugen Drewermann. Inmiddels is deze recensie met vermelding van de bron geplaatst op de website www.studiekringdrewermann.nl.

Met beste wensen voor

de Mariëburgvereniging en vriendelijke groet,
Aart de Groot, Heteren
secretaris SDN

BLIJ VAN HET MAGAZINE

Beste redactie en bestuur van de Mariëburgvereniging, Wat werd ik blij van het Magazine, de Ledeninformatie én de flyer voor 29 oktober! Het Magazine straalde veel positiviteit uit: vooral de artikelen over Franck Ploum, de paus en M25 geven een hoopvolle kijk op onze kritisch katholieke samenleving. Ook de 'Ledeninformatie', over onze nieuwe voorzitter Harrie van den Akker en de plannen van het bestuur, geeft een zeer positief en enthousiast gevoel: er zijn plannen en we hebben er zin in! De Reli-bazaar (congres) biedt zoveel mooie mogelijkheden, dat het me nu al oprecht spijt er dan niet bij te kunnen zijn... (zit dan in een ver land), maar ik raad iedereen aan hier naar toe te gaan en ook nog wat mensen mee te nemen! Heel veel succes met de verdere stappen!
Thea van der Werf-Feenstra, Hattem

'POLSSLAG' BESTELLEN

In het vorige nummer vergaten wij te vermelden, waar het nieuwe boek 'Polsslag van pastoraat' van onze redacteur Leon Goertz te bestellen is. Daarvoor onze excuses. En daarom dan nu:

Kloosterboekwinkel, Wittemer Allee 32, 6286 AB Wittem,
tel. 043-4502332; e-mail: boekwinkel@kloosterwittem.nl;
prijs van het boek €22,90.

Redactie

EEN VERKENNING VAN HET GELOOFSMOERAS

OP 29 OKTOBER A.S. ORGANISEERT MARIËNBURG IN UTRECHT EEN MEGA-WORKSHOP OVER DE TOEKOMST VAN GELOVEN. DE FOLDER NODIGT UIT TOT DISCUSSIE MET DE VRAAG: 'DE TOEKOMST VAN EEN ILLUSIE?' IN ONDERSTAAND ARTIKEL NEEMT REDACTEUR LEON GOERTZ OP ZIJN EIGEN WIJZE DIE VRAAG TER HAND. HIJ SPREEKT ECHTER LIEVER VAN EEN 'GELOOFSMOERAS'.

HET LIJKT EROP DAT DE GROTE RELIGIES HET MONOPOLIE HEBBEN, WANNEER HET OVER GELOOF GAAT. DAAR IS IMMERS UITDRUKKELIJK SPRAKE VAN GELOOF. IN FEITE GAAT HET DAN VAAK OM IETS ONGRIJPBAARS, EEN WAZIG DOEL DAT ACHTER DE HORIZON LIGT. DAT GELDT VOOR HET GELOOF IN DE HEMEL, DE REÏNCARNATIE, LEVEN NA DE DOOD EN OVER ZAKEN WAARVAN GELOVIGEN OVERTUIGD ZIJN DAT ZE ECHT BESTAAN EN ALS NASTREVENSWAARDIG BINNEN HUN BEREIK LIGGEN.

Een moeras is een natuurlijke biotoop waarin leven krioelt. Men kan zich afvragen: welke biologische processen spelen zich in die sompige poel af? Produceren ze misschien giftige dampen die de omgeving verzieken? In dat geval kan men het moeras draineren en kijken wat er aan de hand is. Eenzelfde onderzoek kan ondernomen worden wanneer het over geloof gaat. Want wat stellen dat woord en de bezigheid van geloven eigenlijk voor? Wie wordt daar nog wijs uit?

In eindeloze variatie hanteert men dit woord om een

mening als persoonlijke overtuiging aan te geven. In kleine gemeenschappen was de geloofsovertuiging doorgaans duidelijk. Door de schaalvergroting van gemeenschappen en de diverse communicatiemiddelen is er een veelheid van overtuigingen ontstaan, die van alle kanten het publieke veld worden ingeslingerd.

Deze diversiteit is een teken van de vrijheid waarin iedereen zijn mening en gevoel kan uitventen. Anderzijds kan de mix van uiteenlopende overtuigingen – evenals de combinatie van tegenstrijdige elementen in de chemische wereld – een giftige cocktail opleveren die een explosie kan veroorzaken.

VERSTRENGELING Wanneer men de bovendrijvende elementen van het geloofsspektakel draineert en afdaalt in dit moeras en een analyse maakt van de cocktailelementen, dan ontdekt men de onderliggende verstrengelingen van alle geloofsuitingen die een gemeenschappelijke bodem hebben waaruit zij ontspruiten. Dat is het mechanisme van oorzaak en gevolg.

De drijfkracht om een doel te bereiken komt voort uit die verstrengeling van drie psychische elementen, nl. geloof,

hoop en liefde. Deze drie zijn zo fundamenteel, dat ze in het christelijk geloof zelfs tot goddelijke deugden gepromoveerd zijn. De apostel Paulus noemt ze in 1 Kor.13 uitdrukkelijk en noemt de liefde als belangrijkste van de drie. Ja, je moet eerst een schat, een doel hebben, in dat doel geloven en er dan naartoe gaan. Vervolgens is de hoop de wil, de brug, de weg van het beginpunt, het geloof, naar het begerenswaardig doel als eindpunt. Wanneer men de hoop opgeeft, stort de brug in en is het een hopeloze onderneming. Dat wordt pas echt serieus, wanneer het doel tevens medemensen betreft.

Een politiebericht meldt dat in een woning is ingebroken. Dat is een inbreuk op de privacy van de bewoner. Wat gaat daaraan vooraf?

Iemand gelooft dat in dat huis een hoop geld of waardevol spul op hem ligt te wachten. Hij wil dat hebben en daarom breekt hij in en slaat de bewoner tegen de vlakte. Vervolgens pakt hij de buit en neemt de benen. Missie geslaagd. De bewoner zit verbijsterd in de puinhoop en vindt het ongelooflijk dat iemand hem dit aandoet. Want hij geloofde dat iedereen zijn fatsoen houdt en dat hij zijn dierbaar bezit voldoende beveiligd had.

Dit drama tussen afzonderlijke personen ontstaat door de tegenstrijdige belangen die in het spel zijn. Toch is er een gemeenschappelijke psychische energie die hun handelen bepaalt. Beiden geloven in de schat die ze ofwel bezitten ofwel willen veroveren. Bij de bewoner zijn geloof, hoop en liefde omgeslagen in ongelof, wanhoop en haat.

beter inzicht in de wijze waarop geloof, hoop en liefde in de sectoren van religie, maatschappij en politiek aan het werk zijn, kan een tegenstrategie ontwikkeld worden om de dramatische confrontaties in de samenleving te ontgiften. Het lijkt erop dat de grote religies het monopolie hebben, wanneer het over geloof gaat. Daar is immers uitdrukkelijk sprake van geloof. In feite gaat het dan vaak om iets on-grijpbaars, een wazig doel dat achter de horizon ligt. Dat geldt voor het geloof in de hemel, de reïncarnatie, leven na de dood en over zaken waarvan gelovigen overtuigd zijn dat ze echt bestaan en als nastrevenswaardig binnen hun bereik liggen.

Deze overtuiging is iets anders dan een bewijs. Want niemand heeft dat leven na de dood zelf ervaren. De gestalte van dit geloof is af te lezen aan de gedragingen volgens de voorschriften van de betreffende religie die daarvoor zelfs tempels, moskeeën en kerken produceert. Hierbij valt op te merken dat in de beleving van het christelijk geloof bij velen het einddoel verschoven is. Dat is het geval bij diegene die zegt dat hij niet meer gelooft. Daarmee bedoelt hij dat hij niet meer geïnteresseerd is in een beloning achter de horizon in de vorm van een eeuwige gelukzaligheid.

Maar bepaalde elementen van de christelijke praktijk blijven dan voor hem toch waardevol, zoals het ethisch gedrag dat Jezus heeft voorgeleefd die als welzijnswerker een goede wereld voor allen wil. Het Godsrijk waar Jezus over spreekt is dan het te realiseren aardrijk geworden in de vorm van een humane samenleving. Het object, het doel en

*Wat stellen het woord 'geloof'
en de bezigheid van 'geloven'
eigenlijk voor? Wie wordt daar
nog wijs uit?*

Psychologen en therapeuten hebben er de handen aan vol om de geschondene naar lichaam en geest er weer bovenop te helpen.

ACHTER DE HORIZON In liederen wordt de liefde veelvoudig bezongen. Haar verstremgeling met geloof en hoop blijft daarin doorgaans ondoorzichtig. Dat zien we ook in de huidige maatschappelijke en politieke onrust. Vanuit een

de projectie van het geloof zijn hier niet meer hemels maar aards geworden.

FYSIEKE WERKELIJKHEID Elke mens wil in haar/zijn leven slagen en een staat van geluk bereiken. Dit is een vorm van geloof om dat doel te bereiken. Dit doel kan een levenspartner zijn, een leuk beroep en een eigen stekje. Het verschil met het geloof van de religie waarbij het doel

doorgaans buiten de horizon ligt, is dat hier het eindresultaat niet in de nevelen gehuld blijft, maar een zichtbare en vatbare fysieke werkelijkheid is. De schat heeft men echt in handen om ervan te genieten.

Naast deze individuele geloofstrajecten is elke mens meervoudig ingekapseld in economische, sociale en politieke stromingen waaraan hij ziel en zaligheid verpand heeft in de hoop dat zij zijn/haar leven veilig stellen.

Economisch betekent dit dat hij/zij hoopt dat de bank en de verzekering goed blijven boeren en niet onderuitgaan, dat het bedrijf niet failliet gaat en dat hij/zij vreedzame contacten heeft die aanzien geven en zelfrespect en geluksbeleving versterken. Missie geslaagd.

Het tegendeel hiervan is een worsteling om zijn draai te vinden, twaalf ambachten en dertien ongelukken en tenslotte een roemloze baanloosheid, leegloop en depressie.

Waar moet men maatschappelijk gezien dan nog in geloven?

In breder verband bepaalt geloof ook de politieke werkelijkheid. Hier gaat het bij elke partij om een belofte, een programma dat het doel aangeeft dat men in het vooruitzicht stelt. Dat kan een zebrapad zijn met behulp waarvan je kind veilig kan oversteken of een windmolen die je energie levert.

Zo heeft elk volk en elk land als politieke gemeenschap geloof in zijn eigen waarde, structuur en levensstandaard die welvaart, welzijn en geluksbeleving moeten uitmaken. Doorgaans wordt deze doelstelling min of meer bereikt. Vaker gaat het moeizaam of helemaal mis. Dit is het geval bij waanzinnige ideologieën die hun doel in de wolken schreven en dit als bereikbare werkelijkheid voorspiegelden.

POLITIEKE PROJECTIES In de politiek is het geloof een ideologie die bestaat in de vorm van een vijfjarenplan, een troonrede of een andersoortige regeringsverklaring. De successen van bepaalde politieke grootmachten laten zien dan hun strategie soms goede resultaten van humanisering bereikte. Maar soms gaat dit gepaard met een enorme veroveringsdrang. Een extreme uitwas is te vinden in de megalomane projectie van het nazi-rijk dat elke buitenstaander als vijand beschouwde.

Ook in onze dagen zien we een dergelijk mechanisme van politieke projecties waarbij wantrouwen, bedrog en agressie de cocktail zijn die politieke leiders aanwenden om als rupsje-nooit-genoeg de anderen in te lijven en op te peuzelen. De onderlinge spanningen en erupties van dodelijk geweld zijn aan de orde van de dag. Of het nu Amerika is, Rusland, Europa, China, de moslimwereld, het christendom, het arme Zuiden en het rijke Noorden, overal is een fundamenteel wantrouwen ontstaan dat als een giftige cocktail van haat en agressie iedere wereldburger naar het leven staat.

Bij alle onderlinge meningsverschillen, beledigingen, verketteringen, aanslagen en moordpartijen is de primaire onderbuikreactie: je eer en goed verdedigen en je niet laten inpakken. De huiseigenaar barricadeert zijn deur met staal, stuurt pitbulls door zijn tuin en draagt een vuurwapen. De reactie van de inbreker is, dat hij met een gepantserd voertuig en handgranaten de woning in elkaar ramt en zo toch zijn buit bemachtigt. Angst, verdedigingsstrategie en geweldsescalatie van beide kanten.

In het groot gebeurt dit in meerdere grensgebieden van naties, religies en cultuurstromingen. Goed beschouwd worden al deze erupties geboren in de psychische cocktail van onderbuikgevoelens waarbij de strategie van geloof, hoop en liefde een kortzichtig, eenzijdig, bekrompen en asociale vorm van zelfbehoud nastreeft.

Leiders in geloofsgemeenschappen en in de politiek zitten

COLLECTE

Ben je vijftientig jaar in je parochiekerk collectant, dan kun je wel rekenen op de pauselijke onderscheiding 'Pro Ecclesia et Pontifice', in het Nederlands 'Voor Kerk en Paus'. Zo belangrijk is het om een toegewijde en vooral eerlijke gelovige te zijn, die meehelpt om de zo broodnodige gelden binnen te brengen. Kerkcollectes zijn onderdeel van het offerritueel. Je stopte als kind wel eens een knoop in de collectezak om het geld dat je meekreeg ergens anders aan te besteden. En al die buitenlandse munten, die kerkgangers in de tijd vóór de euro nog over hadden van de vakantie. Omdat ik in het parochiewerk zat heb ik daar mijn muntenverzameling mee opgebouwd.

En munten nu? Wie betaalt er nog cash? De kerken kijken nog steeds naar contant geld. Straks is die manier van betalen voor alles voorbij. Met een pinautomaat werken die je in de kerkbank aan elkaar doorgeeft, zou een oplossing zijn. Of misschien per mobieltje. In de protestantse kerken hebben ze daar allang een oplossing voor. In het begin van het jaar betaal je bij het kerkelijk bureau voor een aantal collecte-bonnen. Driedubbel voordeel: het offerritueel blijft, geen argwaan naar het gedrag van de collectant en – het mooiste – aftrekbaar voor de belastingen.

LEON GOERTZ

SUPERISME

met de handen in het haar en vragen zich af hoe ze deze chaotische populistische processen kunnen beheersen en ontgiften. Daarvoor moeten ze afdalen in het moeras van menselijke emoties, deze ontleden, de logica ervan onder ogen zien dat een redelijke basisvoorziening voor elke mens een voorwaarde is om hem tevreden te stellen, en daar dan voor zorgen. Naast de rekenmeesters die in de bestuursorganen erop toezien dat de doorgaans kapitalistisch getinte begrotingsprogramma's uitgevoerd worden, zijn er vooral psychologen, sociologen en filosofen nodig die sturing geven om de samenlevingsprocessen een humanere vorm te geven. Dus toch weer dialoog in plaats van wapens, voedsel in plaats van honger, de gedekte tafel voor allen, de Troonrede van het Aardrijk, het Nieuwe Testament van Witte Donderdag gewoon uitvoeren. Had u iets anders verwacht? ●

De bakker hapt in zijn boterham met worst en een blaadje sla en denkt: 'Dat is lekker. Dat ga ik voortaan allemaal zelf verkopen'. En zie, de eerste supermarkt is geboren. Geen geloop meer naar tien speciaalzaken. Alles onder één dak. Superhandig.

Nu zijn ze in elke wijk te vinden. Goedkoop, kwaliteit en logistiek zijn de levensaders ervan. Ze willen allemaal uitbreiden, anderen opslokken en super-de-super worden. De consument smult ervan. De producent, de boer en tuinder, wordt met wurgcontracten uitgebuit. Velen van hen gaan failliet of worden gedwongen ook superbedrijf te worden. Daarvan profiteert weer de investerende bank die de producent van de voedselvoorziening in de houdgreep heeft. Tenslotte worden door de tomeloze drang naar schaalvergroting hele landschappen verwoest en de infrastructuur van de lokale bevolking om zeep geholpen.

Elke econoom kan uitleggen waarom deze processen zo lopen: 'de moderne maatschappij', niets aan te doen. En elke politicus snapt het ook en wentelt de kwalijke gevolgen af op de vrije wereldhandel die hij zelf in stand houdt. Ecologen, sociologen en astronauten houden het hart vast en vragen zich af waar dit moet eindigen. Het lijkt erop dat deze drang om steeds door te groeien een natuurwet is die ons overwoekert.

Groeien en de grens opzoeken gebeurt in de sport en op veel gebieden in ons leven. Personen die de Himalaya beklimmen en adembenemen het niet meer kunnen navertellen. Noordpooltoeristen die in de permafrost vereeuwigd worden. In hun drang naar superprestaties gingen ze de fatale grens over.

Het Zweedse Volvo-bedrijf lanceert een auto die in 20 seconden tot een snelheid van 400 km per uur accelereert. Het Heerlense restaurant Smaak & Vermaak tilt een tafel met 22 gasten vijftig meter de hoogte in waar ze van entrecote en asperges kunnen genieten. Waar stopt deze gekte?

Het kan ook anders. Een opjutter vraagt André Rieu of het niet tijd wordt dat hij om zijn prestige naar Monaco verhuist. Maar al die poespas kan hem gestolen worden. Hij kent daar niemand en in het Jekerdal van Maastricht voelt hij zich als in de zevende hemel. En zich verstoppen in een belastingparadijs?

Voor André en velen met hem is dat een vorm van sociaal superisme.

Dus toch een kwestie van opvoeding en karakter.

CO
LU
MN.

SLOOP GEVANGENISSEN!

GEKKEN EN DWAZEN...

“Gekken en dwazen schrijven hun naam op deuren en glazen.” Met deze oude volkswijsheid wil gezegd zijn, dat mensen die het minst te melden hebben, vaak het hardst schreeuwen. Dit gezegde is weer actueel geworden toen in de jaren '80 de verfspuitbus werd uitgevonden en vanuit New York graffiti-spreken over de wereld verspreid raakte. Tegelijk kwam er discussie: is dit kunst of vandalisme? Op deze bladzijde geen schilderijen, maar gespoten vrije meningsuitingen. Zie ook het artikel op bladzijde 16-19.

BEJAARDENNS
tegen
RACISME

